Том I, No 17
Институт за пазарна икономика април 2001

Преглед на стопанската политика

Седмичник
© *ИПИ* http://www.ime-bg.org/

В броя ще намерите:

ВМЗ "Сопот " и бюджетните средства
Държавата предава мелиорациите на сдружения на собствениците на земеделски земи
стр.1
Въпроси-Отговори
Представяне
стр.2
Проблемни разпоредби в Наредбата за възстановяване на ДДС
Политически партии и обществени поръчки
стр.3
Алтернативи на банковото финансиране: фондове за рисково инвестиране
стр.4

Държавата предава мелиорациите на сдружения на собствениците на земеделски земи

В петък, 6 април, Държавен вестник публикува Закон за сдруженията за напояване. Целта на закона е да уреди устройството и дейността на тези сдружения, които ще извършват напояване и отводняване на земеделски земи. Законът предвижда: 1/ Сдруженията се учредяват от физически и юридически лица, които се обслужват от една напоителна система; учредителите трябва да са поне 50% от собствениците или ползвателите на земеделските земи на територията, и притежаващи или ползващи 50% от земеделските земи; за дадена мелиоративна система може да има само едно сдружение. 2/ Държавата предава за ползване вече изградените хидромелиоративни съоръжения на сдруженията; взаимоотношенията на сдруженията с органите за управление на водите се уреждат съгласно Закон за водите; цените на водите се определят всяка година от министъра на земеделието. 3/ Сдруженията се финансират от вноски от своите членове и от държавата чрез бюджета на Министерството на земеделието и горите.

Коментар: С този закон на практика държавата делегира компетенции на недържавни организации, като в същото време запазва регулацията на основната дейност. Вероятно сдруженията на земеделските производители по места могат по-добре от държавните органи да поддържат текущо напоителната и отводнителната дейност. От друга страна, не се създава конкуренция в мелиорациите, тъй като на всяка територия може да има само едно сдружение. Доставките на води също се определят според общи условия, съставени от МЗГ. Ако напоителната дейност не се постави на пазарна основа, няма да има стимули да се изграждат нови и по-ефективни съоръжения. А според закона, сдруженията не разпределят печалба. Така че, законът може и да подобри поддържането на старата мелиоративна мрежа, но няма да предизвика инвестиции, които в дългосрочен план да понижат разходите на услугата.

ВМЗ "Сопот" и бюджетните средства

Събитие: Тази седмица (въпреки аргументите за финансовата дисциплина) министърът на финансите одобри отпускането на 5.5 млн. лева като временна помощ за изплащане на минимални заплати на работниците във ВМЗ. Освен това финансовото министерство се съгласи да разсрочи за четири години 24 млн. лева от дълговете на предприятието към бюджета и да му прехвърли като оборотни средства приходите от предстоящата (до края на май) продажба на Лагерния завод като обособена част от ВМЗ. В момента дълговете на ВМЗ към бюджета са 46 млн. лв., 10 млн. - към доставчиците и 7.6 млн. лв. - към работниците. Остатъкът от т.нар. японски кредит е 6.7 млн. лв. и той се обслужва редовно. Дълговете на дружеството по ЗУНК са 11.5 млн. лв., които ще се отпишат при приватизация на специалното производство.

Коментар: 1/ Според чл. 148 от Данъчно-процесуалния кодекс, Министърът на финансите има правомощие да отсрочва публични задължения.

2/ При съществуващите бюджетни ограничения, правителството не за първи път опрощава задължения към хазната. Като пример може да се посочат просрочените през 1999 г. задължения на "Булгаргаз" - ЕАД, към държавата, възникнали до 30 юни 1999 г., които бяха отсрочени без лихви за закъснение за срок до 30 юни 2002 г., а 370 млн. бяха опростени. На практика, като държавно поддържан монопол по преноса на природен газ "Булгаргаз"ЕАД няма стимул да разходва ефективно финансовите средства за операциите си на пазара, още повече, когато задълженията му се покриват от всички нас като данъкоплатци и потребители на пазара. Всякакви разрочени и опростени задължения към бюджета са за сметка на изрядните длъжници към хазната, което не само противоречи на принципа за равенство пред закона, но и не съответства на изискванията на пазарната икономика.

3/ Политиците са заинтересовани от взимането на решения, ефектите от които могат да се наблюдават в кратък период от време (особено в предизборна обстановка). Независимо от "добрата воля" за решаване на проблемите във ВМЗ"Сопот", дългосрочните ефекти от правителствените мерки стимулират неефиктивното разходване на финансови средства и неконкурентни производства.

4/ Тъй като поръчките на Министерството на отбраната не минават по Закона за обществените поръчки, съществува възможност държавата да използва пари на данъкоплатците, за да осигурява заетост на военните заводи. За да имаме конкурентна икономика, социалната политика трябва да се осъществява отделно от изпълнението на такива важни задачи като сигурността на страната, и не трябва да облагодетелства неефективни производители.

Въпроси -отговори

В отговор на исканията на БИБА за подобряване на средата за водене на бизнес, на деветата среща на Консултативния съвет за чуждестранни инвестиции правителството представи позицията си по основна част от предложенията на асоциацията. Чуждестранните инвеститори отразяват опита си в България чрез Бялите книги от 1997 г. и тази година за първи път правителството представя систематично подредни аргументи "за" и "против" предложенията им за подобряване на бизнес средата чрез промяна в съществуващи регламенти и практики. Резултатите са постигнати след консултации в рамките на министерства и държавни институции, натоварени с прилагането на регламентите и следването на предписаните в тях практики. За предложението на БИБА в частта "Реклама" вече представихме позицията на Комисията за защита на конкуренцията, която може да се намери и в т.нар. матрица на правителството (отговорът на Министерски съвет може да бъде намерен на Интернет-площадката на асоциацията – www.biba.mobikom.com/publications.html

1/ Исканията на бизнеса към правителството, независимо от това, че са представлявани от определени интереси, могат да имат различно въздействие върху стопанската политика. Част от тези искания настояват за намаляване на държавната намеса в икономиката (например, исканията за ограничаването на лицензионните, разрешителни и регистрационни режими) и за равнопоставеност на отделните участници на пазара пред закона (например, исканията за ограничаване на възможностите чрез административни мерки да се санкционират избрани интереси – чрез финансов контрол, данъчни проверки и т.н.). Друга част от тях, макар и да се обосновават с желанието на бизнеса за подобряване на средата за водене на бизнес, обслужват определени интереси. Това може да се оцени като се отчете тяхното въздействие върху бариерите за навлизане в бизнеса, равните условия пред всички на пазара и разходите за бизнеса и обществото от предлаганите законодателни изменения (например, искането за ограничаване на действието на закона за обществените поръчки върху застрахователните услуги). В този смисъл, като положителни можем да отчетем мерките, които правителството смята да предприеме, за да задоволи исканията за подобряване на бизнес средата и мотивите, с които отхвърля определени интереси в стопанската политика. **2/** Доколко определени исканията следва да се приложат от правителството може да се прецени, единствено ако се следват общи правила и принципи, които да диктуват тенденциите в стопанската политика. На практика Белите книги на БИБА не отчитат границите, в рамките на които следва да се простира държавната намеса в икономическия живот на страната. Проблемите, които се открояват, намират решение в приемане, изменение и допълнение на съществуващи регламенти и практики. Така, както може да се очаква, резултатът единствено може да бъде не ограничаване на държавната намеса, а все по-силно присъствие на политически инструменти в "управлението" на пазарните тенденции. За да се създаде конкурентна среда, която да стимулира създаването на по-добри продукти и услуги и повишаване на благосъстоянието в икономиката, следва да се прилагат принципите на пазарната икономика, а именно – стимулиране на частната инициатива чрез ограничаване на държавната намеса в икономиката. Единствено така може да се оцени доколко и исканията на бизнеса действително могат да стимулират стопанското развитие и просперитет. **3/** Прилагането на успешни практики в държавното управление, които да подобрят въздействието на законодателната политика върху пазарната икономика, могат също да оценят ефекта от исканията на деловите среди. Такива практики са предварителната оценка на регламентите и прегледа на действащи норми и практики на законодателно определен срок от време.

Представяне

На интернет-площадката на английския кабинет, Отдел за въздействие на регламентите http://www.cabinet-office.gov.uk/regulation/ може да намерите интересни анализи и коментари, свързани с правните реформи на острова. Тъй като регламентите независимо от техните цели налагат разходи на бизнеса и обществото, ефектите от прилагането на определени практики и норми се оценяват в съответние с исканията на бизнеса и останалите държавни институции. Към този отдел са сформирани няколко работни групи, които оценяват въздействието на регламентите върху отделни сфери на пазара и излагат аргументирани препоръки за промяна на действащи норми и практики. Тези оценки и предложения са напълно в съответние с принципите на пазарната икономика и ограничената намеса на правителството на пазара с политически мерки.

Проблемни разпоредби в Наредбата за възстановяване на ДДС

На 4 април тази година, в извънредния брой 33 на ДВ бе публикувана дългоочакваната Наредба за възстановяване на платен ДДС на чуждестранни юридически лица. Съгласно тази наредба право на възстановяване на ДДС имат чуждестранни юридически лица за извършени доставки на услуги, свързани с участие в конференции, семинари, конгреси, симпозиуми, изложби, панаири, както и за извършени транспортни услуги. Поставени са две условия: данъкът за възстановяване през календарната година да е над 500 лева и чуждестранното лице да е със седалище или адрес на управление в страна, посочена в списъка на страните, които възстановяват данък на български юридически лица. Данъкът се възстановява в български лева по банкова сметка в местна банка, посочена в искането за възстановяване на данъка, в срок от 6 месеца. Възстановяването на данъка се осъществява посредством упълномощено местно лице, регистрирано като агент.

Влизането в сила на тази наредба е факт, който безспорно трябва да повлияе положително на бизнес средата, но съществуват няколко смущаващи обстоятелства и въпроса. Например:

1/ Чуждестранното лице може да упражни правото си на възстановяване на ДДС в срок до 30 юни. Ако до тази дата не бъде отправено искане, правото за възстановяване се погасява. На възстановяване подлежи ДДС за данъчни събития възникнали след 1 януари 2000 година. Така поставените срокове, обаче, поставят под съмнение възможността да бъде възстановен ДДС за 2000 г. Наредбата излиза на 4 април, според установената в нея процедура, регистрацията на агентите ще отнеме най-малко 1 месец, защото: **а)** три от документите, които се изисква да бъдат представени са свързани с други институции, а именно: удостоверение от съда, че не е в производство за обявяване в несъстоятелност или ликвидация; удостоверение, че няма влязло в сила наказателно постановление за нарушения на данъчното, счетоводното, митническото или валутното законодателство на стойност над 5000 лева за последните 2 години; удостоверение (вероятно от местна банка или Централния депозитар), че разполага с най-малко 750 хил. лева в дълготрайни финансови активи и/или парични средства;

б) регистрацията на агент се извършва в срок от 14 дни от подаване на заявлението. Реално първите регистрирани агенти ще се появят около 6 май, което прави срока за подаване на искания за възстановяване на ДДС нищожно малък.

2/ Към 16 май всяка година, регистрираните агенти трябва да отговарят на първоначалните изисквания по тяхната регистрация. В противен случай регистрацията се прекратява служебно с данъчен акт. Открит остава въпроса какво правят в този случай онези чуждестранни лица, които са сключили договор с агент, на когото изведнъж му отнемат регистрацията, а те все още не са получили услугата, предмет на договора и как едно лице е надежден агент до 16 май и става ненадежден такъв на тази дата, като става въпрос за обстоятелства случили се през предишната година?

Политически партии и обществени поръчки

Както вече коментирахме, миналата седмица "Държавен вестник" обнародва Закона за политическите партии. Според разпоредбите на закона, предприятия и организации, които изпълняват по договор държавна или общинска поръчка, не могат да дарят средства на политически партии за финансиране на техните дейности.

Приетите норми, свързани с финансирането на политическите партии, са показателни как намесата на държавата в стопанския живот може да създаде търсене на политически контакти за наместване на пазара на дадени стоки и услуги. Ограничението, което Закона за политическите партии налага върху техните финанси, потвърждава публично известната истина, че обществени поръчки, въпреки съществуващите правила и практики, може да се възлагат обществени поръчки на избрани изпълнители. След като има интерес да се финансират политически партии, явно партиите са готови да приемат частни средства срещу привилегии при възлагането на поръчките.

Алтернативи на банковото финансиране: фондове за рисково инвестиране

Наред с банковото финансиране, през последните няколко години се развиха и някои форми на инвестиционно финансиране. Тяхното значение непрекъснато нараства на фона на ограниченото кредитиране от страна на банките и практически нефункциониращия капиталов пазар. Тази форма на финансиране придобива особена важност за малките и средни предприятия, които нямат достъп до дългосрочен инвестиционен капитал.

Фондовете за рисково инвестиране предоставят финансиране срещу придобиване на акции или дялове от компанията, в която инвестират. Обикновено структурата на инвестициите е съчетание от акции и дълг. В повечето случаи финансирането е предназначено за проекти, свързани с разширяване и развитие. Трябва да се отбележи, че финансирането за разширяване и модернизация на съществуващи компании е преобладаващо, което е разбираемо имайки предвид по-високия риск, свързан със създаването на нови компании. Най-често инвестиционният период е 5 до 10 години. Често фонда участва в управлението на компанията, в която е инвестирал.

Размерът на инвестициите е различен за различните фондове. Според изследване на European Venture Capital Association, 60 % от инвестиционното финансиране е под 50 000 долара, 30 % е между 50 000 долара и 500 000 долара и само 10 % са за над 500 000 долара. По отношение на разпределението по сектори, по-голямата част от инвестиционното финансиране е съсредоточено в хранително-вкусовата промишленост, туризма, текстил и облекла, селското стопанство, строителството, електроника и софтуер.

Инвестиционно финансиране в България се предоставя главно от: **1/** Европейската банка за възстановяване и развитие (ЕБВР). Към края на 2000 г. ЕБВР е направила 41 инвестиции в България на обща стойност 443 млн. евро. 6 от тези инвестиции са в държавния сектор, а останалите 35 са насочени към частния сектор. Сред стратегическите приоритети на банката са подпомагане на приватизацията, следприватизационното преструктуриране и надеждно фирмено управление на избрани компании, както чрез инвестиции в акции и дялове, така и чрез осигуряване на заеми. Банката е предоставя кредитни линии на местни банки, предназначени за кредитиране на малки и средни предприятия. **2/** Българо-американски инвестиционен фонд (БАИФ). БАИФ е частна американска корпорация, инвестираща в български компании и съвместни дружества. Създадена е през 1992 г. от правителството на САЩ. Фондът е средносрочен до дългосрочен инвеститор. Отделните инвестиции варират между 100 000 долара и 2.5 млн. долара. Финансирането е чрез предоставяне на заеми или придобиване на дялове, или като комбинация от двете. До момента основните инвестиции на фонда са в селкото стопанство, хранително-вкусовата промишленост, хотелиерството и строителството. БАИФ осигурява финансиране на малки и средни предприятия за покупка на машини, оборудване и инвентар, покупка на недвижими имоти, рефинансиране и за оборотен капитал. Размерът на този вид финансиране е между 25 000 долара и 75 000 долара. **3/** Кеърсбек-България е инвестиционна компания, финансираща преобладаващо малки и средни предприятия. Размерът на отделните инвестиции от 50 000 долара до 350 000 долара.Обикновено фондът придобива между 25 % и 49 % от компанията, в която е инвестирал. Наред с финансирането, Кеърсбек осигурява експертна подкрепа в областта на маркетинга, счетоводството и техническата област. Инвестиционният период е от 3 до 5 години. Фондът има портфейл от 23 инвестиции на обща стойност 6 млн. долара. Те са в хранително-вкусовата и консервната промишленост, селското стопанство, производството на чорапи и др. **4/** *Global Finance/EuroMerchant Balkan Fund*. *Global Finance* е гръцка компания за финансови услуги, работеща в България от 1995 г. Компанията управлява *EuroMerchant Balkan Fund,* фонд за рисково инвестиране, създаден с цел инвестиране основно в съвместни дружества в България и Румъния. Капиталът му е 27.3 млн. долара, предоставени главно от ЕБВР и Международната финансова корпорация. Капиталът е напълно инвестиран в 11 проекта, 5 от които са в България. Размерът на отделните инвестиции е от 500 000 долара до 4 млн. долара. *Global Finance* управлява също и Черноморския фонд (*Black Sea Fund*). Той е с капитал от 62 млн. долара. Страните, в които оперира са България, Румъния, Украйна и южна Русия. Инвестициите са предназначени предимно за малки и средни предприятия, като специално внимание се отделя на създаването на съвместни дружества.. **5/** Следприватизационният фонд (*Post Privatization Fund*) е създаден като съвместен проект на ЕБВР и Европейската комисия през 1997 г. Целта на фонда е инвестиране в дялове и акции на средни предприятия или приватизирани компании. Индивидуалните инвестиции варират между 1 млн. евро и 3 млн. евро. До края на 2000 г. фондът има 6 инвестиции на обща стойност 14 млн. евро.

ИПИ: Богданов, Ганчева, Йонкова, Мандова, Станчев
Този седмичник се издава с 6-месечната финансова подкрепа на MSI/USAID
За коментари и предложения: mandova@ime.bg